

Popularnonaukowe streszczenie projektu „Postawy niedoksastyczne i semantyka języka naturalnego”

Pisząc ten wniosek o grant, używam niejednokrotnie zwrotów „chciałbym”, „będę zastanawiać się, czy” itp. Zwroty te wyrażają pewne moje postawy wobec różnych treści np. wobec tego, że napiszę przynajmniej jeden artykuł referujący wyniki projektu. Filozofowie nazywają te treści „propozycjonalnymi”, zaś postawy nakierowane na te treści „postawami propozycjonalnymi”. Co więcej, powyższe przykłady („chciałby”, „zastanawia się”) odnoszą się do takich postaw, których składnikiem nie jest przekonanie danej osoby żywiącej postawę, że treść propozycjonalna jest prawdziwa (innymi słowy, stwierdzenie np. „Jan chciałby, żebym napisał przynajmniej jeden artykuł” nie implikuje w żadnym razie, że Jan jest przekonany, że ja napisałem przynajmniej jeden artykuł). Nastawienia te zwane są „niedoksastycznymi”. Celem projektu jest stworzenie teorii zdań, które przypisują niedoksastyczne postawy propozycjonalne (czyli zdań typu „S chciałby, aby p”, „S zastanawia się, czy p” itd.). W szczególności, naszym zadaniem będzie wyjaśnienie — na gruncie proponowanej teorii — logicznych własności zdań przypisujących postawy niedoksastyczne.

Kluczowym problemem dla teorii znaczenia, który dotyczy zdań przypisujących postawy, jest wrażliwość ich wartości logicznej na równoważne przekształcenia ich zdań składowych: opis czyjejs postawy może istotnie zmienić swój sens, kiedy jedno wyrażenie zastąpimy innym równoważnym lub o tym samym odniesieniu. Np. zdanie:

(1) Anna jest przekonana, że Wenus to Wenus,

może być prawdą, podczas gdy zdanie:

(2) Anna jest przekonana, że Gwiazda Wieczorna to Wenus,

falszem, zaś drugie różni się od pierwszego jedynie tym, że wcześniejsze wystąpienie „Wenus” zastąpiliśmy wyrażeniem „Gwiazda Wieczorna”, które nazywa w istocie to samo ciało niebieskie. Dyskusję na temat wskazanego problemu zdominowały zdania przypisujące postawy doksastyczne (typu „jest przekonany, że”, „wie, że”). Współcześni lingwiści o orientacji filozoficznej zauważyli jednak, że zdania przypisujące postawy niedoksastyczne w ogólności mają szereg zagadkowych własności. Ogólnie trudność polega na tym, że ich warunki prawdziwości zmieniają się przy trywialnie równoważnych przekształceniach zdania podrzędnego. Przykładowo, rozważmy zdanie:

(3) Jan chciałby przegrać z godnością.

Wyrażenia „Jan przegrał z godnością” oraz „Jan przegrał i zrobił to z godnością” są niewątpliwie równoważne (w określonym kontekście). Jednakże zdanie, które powstaje w wyniku podstawienia pierwszego wyrażenia na drugie w zdaniu (3) — tj. zdanie:

(4) Jan chciałby przegrać i zrobić to z godnością,

ewidentnie nie jest równoważne zdaniu (3). Drugie z nich wyraźnie implikuje, że Jan chciałby w ogóle przegrać; takiej implikacji nie ma pierwsze ze zdań.

Motywacją dla podjęcia tematu opisu postaw niedoksastycznych w projekcie jest chęć wyjaśnienia wskazanej zagadki dotyczącej podstawiania i stworzenia możliwie całościowego ujęcia problematyki zdań o postawach niedoksastycznych, którego brakuje w literaturze filozoficznej.

W ramach projektu przeprowadzimy analizę rozumowań, które operują zwrotami wyrażającymi postawy niedoksastyczne, aby zbadać ich własności znaczeniowe, logiczne i pragmatyczne. Posłużymy się w tej analizie metodami teoretycznymi jako również empirycznymi, polegającymi na badaniu intuicji językowych zwyczajnych użytkowników języka. Finałnym etapem projektu będzie sformułowanie teorii semantycznej dla zdań przypisujących postawy niedoksastyczne przy pomocy narzędzi współczesnej logiki i lingwistyki formalnej.